

Gaarkeuken

In de hongerwinter van 1944/45 was Rotterdam donker, koud en onheilspellend stil. Afgesneden van gas en elektriciteit en vooral ook door het gebrek aan voedsel, was de narigheid en honger van de gezichten af te lezen. Het beetje eten wat er nog voor handen was, werd (eerlijk) verdeeld door middel van bonnenkaarten.

Twee dagen voor Kerst was ik elf jaar geworden, maar er was weinig te vieren. Met drie stapelpannetjes in een afsluitbare beugel, stond ik in de rij, met de gezinsbonnetjes, voor de gaarkeuken op de Rochussenstraat. Ik vroeg me af wat de reden was waarom ik soep moest gaan halen en niet mijn vader of moeder of mijn oudere zus. Waarschijnlijk was mijn vader bang om bij overal opgestelde controles van Duitsers alsnog opgepakt te worden en wilde hij ook niet dat mijn moeder en zus op straat zouden gaan. Ik weet het niet. Mijn vader was mijn grote vriend, dus was het goed. Hij deed zijn best om de ellende van de oorlog voor zijn kinderen te verzachten en veranderde de werkelijkheid soms in een spannend avonturenverhaal.

Ik mijmerde verder en dacht aan een verhaal van mijn zus. Zij was secretaresse bij een advocatenkantoor van de Deken der Orde van Advocaten. Eén van de advocaten hield af en toe zitting op Goeree en Overflakkee en liet zich daar uitbetalen in natura. Via deze weg kwam mijn zus in het bezit van een kostbaar heel bruin brood.

Zij vertelde: "toen ik die dag naar huis fietste en over de Nieuwe Binnenweg reed, was er een aantal mensen, dat vol meelij rond een door de honger totaal verzwakte oude man, die op de grond lag, gebogen stond. Ik stopte en spontaan zoals ik ben, knielde ik bij hem neer en duwde hem, met tranen in mijn ogen, het brood in handen. Ik kan je nog, vol afgrijzen, de afloop vertellen. Toen ik weg fietste en nog éénmaal omkeek, zag ik een kluwen vechtende en schreeuwende mensen die allen graaiden naar het brood. Hoe het is afgelopen heb ik nooit geweten."

Zo vertelde zij ook nog het verhaal van een vriendje uit de straat die ondergedoken was voor de Duitsers door bij razzia's zich in zijn huis te verschuilen in de kastruimte boven de schuifdeuren: een geliefd plekje om je te verstoppen. Later had hij een onderduikadres gevonden in een kamertje achterin de gaarkeuken, waar hij af en toe de leeggeschraapte soepketels uitschrobde en hij vertelde:

" met een golf van plotselinge kwaadheid werd ik wakker en dacht aan de erwtensoep op de warmhouder. Waarom werd een grote pan soep apart gehouden voor de Duitsers en werd de overgebleven soep met veel water verder verdund in de gamellen? Met deze gedachte schuifelde ik tastend op weg naar mijn nachtelijk plasje. Langs de keuken voelde ik de warmte van de pan dikke soep voor de vijand. Voorzichtig tilde ik het deksel een beetje op en er ontsnapte een walm warme soepstoom. Zou er ook nog worst in zitten?

Op dat moment, plotseling en spontaan, schraapte ik vanuit mijn tenen een dikke, vette, geelgroene rochel, woog hem even op mijn tong en spuugde hem in de pan. Ik hoefde niet eens te roeren, floep, weg was ie. Tevreden ging ik verder slapen."

Een waar gebeurd verhaal: het zou kunnen, maar nu weet ik ook waarom mijn oma altijd zei dat erwtensoep de tweede dag op z'n lekkerst is.

Koos Beijn